

Lukasz Kołodziej

Grupy rodzinne Anonimowych Alkoholików jako element systemu wzmocnienia społecznego dla osób osadzonych – uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin

Family groups of Alcoholics Anonymous in the system of social empowerment for prisoners who are addicted to alcohol and their families

W artykule zaprezentowano wybrane zasady funkcjonowania ruchu Al-Anon (skupiającej członków rodzin z problemem alkoholowym), które mogą być przydatne w oddziaływaniach penitencjarnych oraz przy próbach wzmocnienia społecznego uzależnionych od alkoholu osadzonych i ich rodzin.

Słowa kluczowe: Al-Anon, samopomoc, alkoholizm, wzmocnienie społeczne, zakłady karne.

Information on Al-Anon community has been presented in the context of penitentiary system . In addition, it has been discussed how certain elements of Al-Anon mode of action could be incorporated into the system aimed at social empowerment of inmates who are addicted to alcohol and their families.

Key words:

Al-Anon, mutual support, alcoholism, social empowerment, prisons.

Wprowadzenie

Rodzina osoby osadzonej w zakładzie karnym (ZK) lub areszcie śledczym (AŚ) może zarówno wspierać jak i torpedować oddziaływania penitencjarne, ukierunkowane na readaptację społeczną więźniów^{1, 2}. Postuluje się zatem, aby w ramach systemu wzmocnienia społecznego (ang. social empowerment) oddziaływaniami wspomagającymi objąć jednocześnie osobę odbywającą karę pozbawienia wolności, jak i najbliższą rodzinę^{1, 3}. Niestety tak się nie dzieje. W Polsce rodziny osób osadzonych w zasadzie pozbawione są dostępu do pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej, dostosowanej do potrzeb rodzin osób odbywających karę pozbawienia wolności. Oferta wsparcia postpenitencjarnego osadzonych również nie uwzględnia należycie wsparcia rodzin byłych więźniów. Słabo rozwinięty system wsparcia dla rodzin osadzonych w Polsce odzwierciedla także ograniczoną liczbę programów badawczych dedykowanych rodzinom osadzonych.

Zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą, która dotyka nie tylko osobę uzależnioną, ale również rodzinę. Rodziny z problemem uzależnienia od alkoholu charakteryzują się współwystępowaniem problemów natury zdrowotnej, społecznej i ekonomicznej. Najbardziej jaskrawym przejawem negatywnego wpływu uzależnienia od alkoholu na rodzinę jest zjawisko współuzależnienia (najczęściej dotyczy żon uzależnionych od alkoholu mężczyzn) oraz syndrom dorosłego dziecka alkoholika (dda), obserwowanego u części dorosłych ludzi wychowujących się w domach z problemem alkoholowym^{4, 5}. Fakty te znajdują swoje odzwierciedlenie w postaci rozbudowanego systemu wsparcia terapeutycznego oraz postterapeutycznego dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin⁶. Poza systemem więziennym, jeżeli tylko rodzina osoby uza-

---

¹ H. Machel, *Rodzina skazanego jako współczynnik resocjalizacji penitencjarnej readaptacji i reintegracji społecznej*, „Resocjalizacja Polska” 2014; 7, 47, s. 45-57.

² P. Stępnik, *Resocjalizacja (nie)urojona. O zawłaszczaniu przestrzeni penitencjarnej*, Difin SA, Warszawa 2017, s. 137.

³ Szczepanik R., Miszewski K., *Wpływ długoterminowego uwięzienia na rodziny więźniów – stan wiedzy i zaniebane kierunki badań*, „Profilaktyka społeczna i rehabilitacja” 2016, 30, s. 53-95.

⁴ B. Kałdon, *Wybrane aspekty funkcjonowania dorosłych dzieci alkoholików w życiu społecznym*, „Seminare. Poszukiwania naukowe” 2015, 36, 3, s. 95-103.

⁵ M. Załuska, A. Kossowska-Lubowicka, *Współuzależnienie i zespół stresu pourazowego w rodzinie alkoholowej*, „Studia nad rodziną” 2009, 13/1-2, (24-25), s. 311-322.

⁶ E. Włodarczyk, *Osoby uzależnione od alkoholu w polskim systemie (?) wsparcia społecznego*, „Od wykluczenia do wsparcia, [w:] *W przestrzeni współczesnych problemów społecznych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2016, s. 105-125.

leźnionej zadeklaruje taką chęć, to może zacząć zdrowieć ze skutków uzależnienia równocześnie lub nawet jeszcze przed podjęciem leczenia przez człowieka uzależnionego.

W polskich ZK i AŚ osoby uzależnione od alkoholu stanowią około 30% osadzonych⁷. Ludzie ci mają rodziny, które doświadczają negatywnych skutków zarówno z powodu uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego, jak i z faktu umieszczenia krewnego w ZK lub AŚ⁸. Z badań nad osadzonymi odbywającymi karę pozbawienia wolności dłuższą niż 5 lat oraz wśród recydywistów penitencjarnych wynika, że ich rodziny charakteryzują się brakiem stabilności prawnej (związki nieformalne, przygodne), emocjonalnej (izolacja, agresja, wzajemna podejrzliwość) oraz społecznej (mała akceptacja społeczna co do decyzji kobiet o związaniu się z osobą osadzoną)^{1,8}. Osadzeni odbywają karę wolności w różnych ZK na terenie kraju i wielokrotnie zmieniają jednostkę penitencjarną. Utrudnia to znacząco kontakt osadzonych z rodzinami. Jest też przeszkodą w dotarciu z dedykowanymi programami pomocowymi do rodzin osób osadzonych.

W Polsce działają ruchy samopomocowe dla osób uzależnionych od alkoholu (ruch Anonimowych Alkoholików, w skrócie AA) oraz członków ich rodzin (grupy rodzinne Anonimowych Alkoholików, w skrócie Al-Anon). Udział w tych grupach jest anonimowy, bezpłatny. W Polsce również we wszystkich ZK i AŚ regularnie organizowane są spotkania członków AA z osadzonymi w celu propagowania trzeźwego stylu życia. W ten sposób członkowie wspólnoty AA stają się naturalnymi sojusznikami pracowników Służby Więziennej (SW) przy realizacji programów terapeutycznych i readaptacyjnych dla osadzonych⁹. Niestety mityngi Al-Anon w ZK i AŚ wciąż należą do rzadkości.

Działalność ruchu Al-Anon nadal jest słabo znana szerszemu gronu specjalistów, w tym pracownikom penitencjarnym. Celem artykułu jest zatem przybliżenie zasad funkcjonowania wspólnoty Al-Anon. Intencją autora jest również wyjaśnienie, w jaki sposób założenia tego ruchu samopomocowego mogą wpisywać się w plan pracy penitencjarnej oraz

---

⁷ B. Zajęcka, *Terapia osób uzależnionych od alkoholu w jednostkach penitencjarnych*, „Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Pedagogika” 2008, t. XVII, s. 125-140.

⁸ A. Barczykowska, *Sytuacja życiowa rodzin osób pozbawionych wolności*, [w] *Rodzina i praca z perspektywy wyzwań i zagrożeń*, red. Naukowa L. Golińska i B. Dudek, Łódź 2008, s. 341-352.

⁹ Ł. Kołodziej, *Wybrane aspekty funkcjonowania wspólnoty Anonimowych Alkoholików, przydatne w oddziaływaniach resocjalizacyjnych w zakładach karnych i aresztach śledczych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 96, s. 87-102.

w system wzmacnienia społecznego (ang. *social empowerment*) osadzonych i ich rodzin. Czytelnicy znajdą również sugestie co do możliwych form współpracy ze wspólnotą Al-Anon.

Jak powstał i w jaki sposób działa Al-Anon?

Jak podkreślono we wstępie, uzależnienie od alkoholu nie dotyczy tylko osoby pijącej, dotyczy również jej rodziny. Po raz pierwszy na ten fakt zwrócili uwagę już sami anonimowi alkoholicy w 1935 r. w Stanach Zjednoczonych. W książce *Anonimowi Alkoholicy*, są dwa rozdziały dedykowane rodzinom osób uzależnionych od alkoholu. Tytuły tych rozdziałów brzmią: „Do żon” oraz „Wizja rodziny przeobrażonej”¹⁰. Napisane zostały m.in. po to, aby pomóc członkom rodzin lepiej zrozumieć osoby zdrowiejące od uzależnienia od alkoholu.

Na początku funkcjonowania AA żony alkoholików spotykały się w czasie mityngów swoich uzależnionych od alkoholu mężów. Mężczyźni szli na mityng do osobnych pokoi, a one zostawały w kuchni i przygotowywały posiłek dla zebranych. W tym czasie rozmawiały o trudnościach życia z wciąż pijącymi, jak i trzeźwiącymi mężami. W ten sposób tworzył się załączek wspólnoty Al-Anon. Cytat z książki pt. *Doktor Bob i dobrzy weterani* pokazuje, jak wiele trzeźwiący alkoholicy zawdzięczają swoim żonom:

„W początkach AA żony odegrały niezwykle ważną rolę. Wcale nie jest przesadą stwierdzenie, że gdyby nie one, to AA pewnie w ogóle by nie powstało. Po pierwsze, to właśnie żony najczęściej szukały pomocy dla swoich mężów – tak jak uczyniła to Anne [żona Doktora Boba, współzałożyciela AA] (...). Po drugie, pomagały one w organizowaniu mityngów, udostępniały swoje domy zdrowiejącym alkoholikom, niosły posłanie Dwunastego Kroku; i uważały się za uczestniczki Wspólnoty w takim samym stopniu, co ich mężowie. Owszem, pozostawały nieco w tle – jak Anne poradziła to uczynić Henriecie D. (żonie Billa D., trzeciego uczestnika AA) – ale ich wpływ był silny”¹¹.

---

¹⁰ *Anonimowi Alkoholicy*, Fundacja Biuro Służby Krajowej Anonimowych Alkoholików w Polsce, Warszawa 2000, s. 91-119.

¹¹ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 4-5.

Żony trzeźwiejących alkoholików próbowały również zdrowieć ze skutków uzależnienia mężów, stosując się do zasad programu 12 kroków AA¹². Praktyka życia codziennego pokazała jednak, że materiały opracowane przez trzeźwiejących alkoholików dla swoich rodzin nie w pełni odpowiadały na potrzeby osób niepijących, a żyjących w rodzinach z problemem alkoholowym. W 13 lat po założeniu AA żony pomysłodawców tego ruchu stworzyły własną wspólnotę¹. W skład grup rodzinnych Anonimowych Alkoholików Al-Anon (ang. *the family groups of Alcoholics Anonymous*, Al-Anon) wchodzi również grupy dedykowane dzieciom i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym (tzw. Alateen)¹³. Część grup Al-Anon samookreśla się jako grupy Al-Anon dorosłe dzieci^{14, 15}. Są to grupy samopomocowe, skupiające dorosłe osoby, wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym, ale zdrowiejące ze skutków uzależnienia od alkoholu w oparciu o program 12 stopni Al-Anon (tabela 2). Grupy Al-Anon dorosłe dzieci nie powinny być też mylone z ruchem samopomocowym dorosłych dzieci alkoholików (dda)¹⁶. W dalszej części artykułu grupy rodzinne Al-Anon opisane są jako całość, bez rozróżnienia na Alateen oraz Al-Anon dorosłe dzieci.

Tabela 1. 12 stopni Al-Anon

1.	Przyznaliśmy, że jesteśmy bezsilni wobec alkoholizmu naszych bliskich i że nie jesteśmy w stanie kierować naszym życiem.
2.	Uwierzyliśmy, że siła większa od naszej własnej może nam przywrócić równowagę ducha i umysłu.
3.	Postanowiliśmy powierzyć naszą wolę i nasze życie opiece Boga – jakkolwiek Go pojmujemy.
4.	Przeprowadziliśmy szczerzy i odważny rachunek sumienia.
5.	Wyznaliśmy Bogu, sobie – we własnym sumieniu i innemu człowiekowi istotę naszych błędów.
6.	Z całkowitą gotowością powierzyliśmy Bogu usuwanie wszelkich słabości naszego charakteru
7.	Prosililiśmy Boga z pokorą, aby usunął nasze wady.

¹² *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 6-7.

¹³ <http://al-anon.org.pl/kategoria-produktu/al-anon-dodosle-dzici/> [dostęp: 11.01.2019].

¹⁴ *Dorosłe Dzieci Alkoholików*, (wyd. II), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2013.

¹⁵ <http://www.dda.org.pl/> (dostęp: 11.01.2019).

¹⁶ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 17-19.

8.	Sporządziliśmy listę osób przez nas skrzywdzonych i postanowiliśmy im wszystkim zadośćuczynić.
9.	Naprawiliśmy błędy popełnione wobec wszystkich ludzi – gdy tylko było to możliwe bez krzywdy dla nich lub dla innych.
10.	Prowadziliśmy w dalszym ciągu rachunek sumienia; w razie popełnienia błędu jesteśmy gotowi przyznać się do tego.
11.	Poszukiwaliśmy przez modlitwę i medytację coraz doskonalszej więzi z Bogiem – jakkolwiek Go pojmujemy, prosząc jedynie o poznanie Jego woli wobec nas i o siłę do jej spełnienia.
12.	Dzięki stosowaniu dwunastu stopni dostąpiliśmy duchowego przebudzenia i staraliśmy się nieść posłannictwo innym ludziom, a zasady te stosować we wszystkich naszych sprawach.

Źródło: *Dwanaście stopni, dwanaście kroków dla Al-Anon*, str. 6, Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, wydanie IV, Poznań 2009.

W Al-Anon, podobnie jak w AA, najmniejszą a zarazem najważniejszą jednostką organizacyjną życia wspólnoty jest grupa^{9,17}. W Al-Anon grupę tworzą przynajmniej dwie osoby, zbierające się razem w celu zdrowienia ze skutków uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego w oparciu o program 12 stopni Al-Anon. W Polsce struktury i grupy Al-Anon działają na terenie całego kraju. Ze względu na znaczenie dla funkcjonowania wspólnoty strukturami niższego rzędu w Al-Anon są regiony Al-Anon⁵. W Polsce działa 12 różnych regionów Al-Anon, skupiają one grupy Al-Anon z określonego obszaru geograficznego. Podział terytorialny regionów Al-Anon nie pokrywa się z podziałem administracyjnym państwa¹⁸. Najniższą strukturą krajową Al-Anon są służby krajowe Al-Anon. Podlegają one służbom światowym Al-Anon w Stanach Zjednoczonych¹⁹. Służby penitencjarne w Polsce, zainteresowane wspieraniem rodzin osób osadzonych i uzależnionych od alkoholu, mogą zatem nawiązywać współpracę z lokalnymi grupami Al-Anon na obszarze całego kraju. Współpraca taka nie pociąga za sobą potrzeby inwestowania środków finansowych w tworzenie dodatkowych struktur organizacyjnych przy jednostkach penitencjarnych.

¹⁷ <http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/informator-nr-4-15-2016.pdf> s. 23 (dostęp: 11. 01. 2019).

¹⁸ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 24-30.

¹⁹ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 5.

12 tradycji Al-Anon (tabela 2) wywodzi się z 12 tradycji AA²⁰. Te powstały na podstawie doświadczeń ruchu AA w kontaktach z interesariuszami (np. ośrodkami terapii uzależnień) oraz pomiędzy różnymi grupami AA. W grupach rodzinnych Al-Anon, podobnie jak w AA, współpraca członków ruchu samopomocowego z profesjonalistami odbywa się w ramach 5 tradycji (tabela 2). Z drugiej strony, współpraca SW z AA i Al-Anon wpisuje się również w Europejskie reguły więzienne oraz tzw. reguły Mandeli²¹. Mityngi są bowiem bardzo dobrym sposobem na zmniejszanie uprzedzeń wobec osadzonych oraz na tworzenie warunków sprzyjających reintegracji społecznej więźniów od samego początku odbywania kary pozbawienia wolności. Zapraszanie uczestniczek i uczestników ruchu Al-Anon do ZK i AŚ wzmacnia procesy angażowania się przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w życie zakładów karnych.

Tabela 2. 12 tradycji Al-Anon

1.	Nasze wspólne dobro powinno być stawiane na pierwszym miejscu; postęp indywidualny większości zależy od naszej jedności grupowej.
2.	Jedynym i najwyższym autorytetem Al-Anon jest kochający Bóg taki, jaki daje się rozpoznać w zbiorowym sumieniu grupy. Ci, którzy kierują, są po to, aby rzetelnie służyć innym; oni nie rządzą.
3.	Krewni alkoholików zbierający się w celu niesienia nawzajem pomocy, mogą uważać się za grupę rodzinną Al-Anon, pod warunkiem, że przyświeca im tylko ten cel. Jedynym warunkiem członkostwa jest to, czy mamy w rodzinie lub wśród bliskich przyjaciół kogoś chorującego na alkoholizm.
4.	Każda grupa powinna być niezależna, z wyjątkiem spraw odnoszących się do innych grup Al-Anon lub AA jako całości.
5.	Każda grupa Al-Anon ma tylko jeden cel: niesienie pomocy rodzinom alkoholików. Realizujemy to poprzez stosowanie dwunastu stopni w naszym własnym życiu, przez rozumienie i dodawanie otuchy naszym pijącym krewnym oraz przez serdeczne przyjmowanie i okazywanie zrozumienia rodzinom alkoholików.

²⁰ <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Dorobek%20mi%C4%99dzynarodowy%20w%20sprawie%20w%C4%99%C5%BAni%C3%B3w.pdf> (dostęp: 11. 01. 2019).

²¹ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 59.

6.	Nasze grupy Al-Anon nie powinny nigdy udzielać swej nazwy lub w jakikolwiek inny sposób wspierać działalności innych organizacji. Imię Al-Anon nie powinno być nigdy włączone w jakiegokolwiek dyskusje publiczne tak, aby problemy finansowe, majątkowe i prestiżowe nie odwracały naszej uwagi od głównego celu duchowego. Powinniśmy zawsze współpracować z AA.
7.	Każda grupa powinna być całkowicie samowystarczalna i nie przyjmować pomocy materialnej z zewnątrz.
8.	Dwunasty stopień Al-Anon powinien być realizowany we własnym zakresie grupy, bez pomocy ludzi poświęcających się tego rodzaju pracy zawodowo. Nasze centralne służby mogą jednak zatrudniać pracowników fachowych.
9.	Grupy nie powinny mieć cech organizacyjnych, ale mogą wybierać spośród swoich członków przedstawicieli tworzących rady służebne lub komitety, podlegające bezpośrednio tym, którym służą.
10.	Grupy rodzinne Al-Anon nie wyrażają opinii w sprawach niezwiązanych z ich działalnością, aby imię Al-Anon nie zostało nigdy uwikłane w publiczne dyskusje.
11.	Nasze oddziaływanie na społeczeństwo opiera się na przyciąganiu, a nie reklamowaniu. Powinniśmy dbać o zachowanie osobistej anonimowości w kontaktach z prasą, TV, radiem, filmem i w szczególności sposób ochraniać anonimowość członków AA.
12.	Anonimowość jest duchową podstawą wszystkich naszych tradycji i przypomina nam zawsze o pierwszeństwie tych tradycji przed osobistymi przekonaniami i korzyściami naszych członków.

Źródło: *Dwanaście stopni, dwanaście kroków dla Al-Anon*, s. 64-65, „Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon”, wydanie IV, Poznań 2009.

W myśl tradycji 6 i 10 grupy rodzinne Al-Anon nie wypowiadają się na temat profesjonalnych systemów terapeutycznych oraz oddziaływań penitencjarnych. Preambuła Al-Anon określa również tożsamość ruchu i definiuje ewentualne powiązania wspólnoty z innymi organizacjami, mówiąc: „Al-Anon nie jest związany z żadną sektą, wyznaniem, ugrupowaniem politycznym, organizacją lub z jakąkolwiek instytucją. Nie bierze udziału w żadnych sporach. W sprawach nie dotyczących wspólnoty Al-Anon nie zajmuje żadnego stanowiska, nie popiera ich ani nie odrzuca. (...). Jedyнным motywem działania w Al-Anon jest niesienie pomocy rodzinom alkoholików...”²². Współpraca z Al-Anon nie uwikła zatem władz w niechciane relacje z określoną ideologią polityczną czy ruchem religijnym.

²² <http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/informator-nr-4-15-2016.pdf> s. 5 (dostęp: 11. 01. 2019).

We wspólnocie AA istnieje specjalna służba do niesienia posłania AA do osób odbywających karę pozbawienia wolności w warunkach izolacji penitencjarnej. Jest to służba łącznika do zakładów karnych i aresztów śledczych⁹. Zadaniem łącznika jest dostarczanie materiałów informacyjnych AA oraz organizowanie mityngów za ich murami. Łącznicy AA do zakładów karnych i aresztów śledczych nie są przypadkowymi ludźmi – zostali oddelegowani do tej służby przez innych członków AA jako wyraz zaufania wspólnoty wobec osób służebnych⁹. Niestety, poza nielicznymi wyjątkami, w ZK i AŚ mityngi Al-Anon nie są organizowane²³. Służba łącznika Al-Anon do ZK i AŚ dopiero musi się rozwinąć.

Mityngi Al-Anon jako narzędzie wzmocnienia społecznego osadzonych i ich rodzin

Celem istnienia każdej grupy Al-Anon jest udzielanie pomocy rodzinom i przyjaciółom osób uzależnionych od alkoholu. Nie jest ważne czy osoba uzależniona odzyskała trzeźwość, czy nie. Według materiałów opracowanych przez wspólnotę Al-Anon, grupy rodzinne pomagają osobom zainteresowanym poprzez²⁴.

1. Zachęcanie uczestników ruchu do niestannego rozwój duchowego w oparciu o program 12 stopni Al-Anon.
2. Wzajemne dzielenie się z uczestnikami ruchu doświadczeniem w radzeniu sobie ze skutkami uzależnienia kogoś bliskiego. Wiedza i doświadczenie uzyskane poprzez udział w ruchu Al-Anon może być wykorzystana do dodawania otuchy także osobie uzależnionej.
3. Stworzenie komfortowej i bezpiecznej atmosfery w grupie i wspólnocie Al-Anon oraz zaoferowanie nadziei i przyjaźni osobom cierpiącym z powodu uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego.

Do jednych z najważniejszych zadań grupy Al-Anon należy organizowanie regularnych spotkań (mityngów) dla osób zdrowiejących ze skutków problemu alkoholowego w swoich rodzinach. Mityngi służą do dzielenia się nawzajem doświadczeniem w zdrowieniu ze skutków

---

²³ *Cel i wskazówki*, (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2007, s. 2.

²⁴ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 10-12.

uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego^{25,26}. Większość mityngów Al-Anon ma podobny schemat²⁷. Mityngi trwają przeważnie od 1 do 2 godzin. Uczestnicy zaczynają spotkanie od przywitania się słowami modlitwy „Modlitwa o pogodę ducha” (Boże, daj mi pogodę ducha, abym zgadzał się z tym, czego nie mogę zmienić, odwagę, abym zmieniał to co zmienić mogę, i mądrość, abym umiał odróżnić jedne sprawy od drugich)¹³ lub wypowiedzenia słów deklaracji Al-Anon („niech się zacznie ode mnie. Jeżeli ktokolwiek gdziekolwiek potrzebuje pomocy, niech zawsze napotka wyciągniętą do siebie dłoń Al-Anon i Alateen. Niech to będzie moja dłoń. I niech się zacznie ode mnie”)²⁸.

Następnie uczestnicy mają okazję wypowiedzieć się na temat własnych doświadczeń w zdrowieniu ze skutków alkoholizmu, ale w nawiązaniu do programu 12 stopni Al-Anon. W trakcie mityngu osoba prowadząca spotkanie, dowolnie wybrana spośród ludzi obecnych na mityngu, dba o to, aby wypowiedzi uczestników nie odbiegały znacząco od przyjętego tematu spotkania. Temu służy m.in. czytanie przed każdym mityngiem tych słów: Najkorzystniej jest rozpocząć swoją wypowiedź od zwrócenia uwagi na swój rozwój duchowy i na zmianę swojego nastawienia na bardziej życzliwe, a nie od uporczywego opowiadania o wadach alkoholika²⁹. Spotkanie kończy się słowami modlitwy lub ponownym odczytaniem deklaracji Al-Anon. W trakcie mityngu Al-Anon może również płonąć świeca oraz mogą być zbierane drobne datki na pokrycie potrzeb grupy. Tradycją niektórych grup jest również trzymanie się za ręce w trakcie rozpoczęcia i zakończenia mityngu.

Wyróżnia się kilka rodzajów mityngów¹⁵. Na mityng otwarty może przyjść każdy zainteresowany zdrowieniem ze skutków uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego. Mityngi zamknięte Al-Anon są dostępne wyłącznie dla osób, które mają wśród swoich bliskich kogoś chorującego na uzależnienie od alkoholu. W mityngu zamkniętym Al-Anon może wziąć udział osoba uzależniona, ale pod warunkiem, że sama doświadcza problemów z powodu skutków picia kogoś bliskiego. Kolejnym rodzajem spotkania grupy Al-Anon jest mityng informacyjny na temat zasad funkcjonowania

---

²⁵ *Praca grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 43-50.

²⁶ *Praca Grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 56-58.

²⁷ <http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/nowa-al-anon.pdf-z-deklaracja.pdf> (dostęp: 11.01. 2019).

²⁸ *Cel i wskazówki*, (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2007, s. 7.

²⁹ <http://www.bip.sw.gov.pl/SiteCollectionDocuments/CZSW/prawaczl/document.pdf> (dostęp: 11. 01. 2019).

tej wspólnoty. Mityngi tego typu organizowane są zarówno dla profesjonalistów, zainteresowanych podjęciem współpracy z AI-Anon, jak i członków rodzin osób uzależnionych, którzy dopiero poszukują możliwości zdrowienia ze skutków uzależnienia w swoich rodzinach. Mityngi informacyjne AA i AI-Anon trwają do dwóch godzin. Na ogół mityngi informacyjne składają się z trzech części, tj. ze zwężłego omówienia zasad działania danej wspólnoty, wypowiedzi członka ruchu samopomocowego na temat własnej drogi zdrowienia z uzależnienia/współuzależnienia. Ostatnia część spotkania przeznaczona jest na pytania ze strony personelu do przedstawicieli wspólnoty samopomocowej. Różnica pomiędzy mityngiem otwartym a informacyjnym polega na tym, że w trakcie mityngów informacyjnych dużo mówi się na temat formalnych zasad działania wspólnoty.

Dobrowolny udział osadzonych uzależnionych od alkoholu w mityngach AI-Anon można również poddać procesowi instytucjonalizacji poprzez wpisanie deklaracji uczęszczania na mityngi do indywidualnych planów odbywania kary. Opracowywanie oraz wdrażanie takich planów zapisane jest w Europejskich regułach więziennych³⁰, które mówią o tym, że osadzeni zachęceni są do współuczestnictwa w opracowywaniu własnych indywidualnych planów odbywania kary. Plany takie, na ile to możliwe, odnoszą się do pracy, edukacji i innych zajęć (reguły 103.3 i 103.4). Nic nie stoi więc na przeszkodzie, aby na początku odbywania kary pozbawienia wolności osadzony zapoznał się z formułą mityngów i swobodnie zdecydował o ewentualnym regularnym uczestnictwie w tego typu spotkaniach. Trzeba jednak pamiętać o licznych ograniczeniach związanych z prowadzeniem mityngów zamkniętych przez kobiety wśród osadzonych mężczyzn. Tym samym mityngi zamknięte AI-Anon w ZK i AŚ mogą być zarezerwowane wyłącznie dla grupy pozbawionych wolności kobiet, a nie mężczyzn. Ze względu na swoją formę organizacyjną mityngi otwarte AI-Anon mogą stać się powszechnym narzędziem w oddziaływaniach nastawionych na rehabilitację społeczną zarówno osadzonych mężczyzn, jak i kobiet.

Jak wspomniano wcześniej Europejskie reguły więzienne oraz reguły Mandeli mówią o konieczności angażowania przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego do udziału w życiu więziennym^{18, 31}. Tak więc orga-

---

³⁰ https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Reguly_Mandeli.pdf (dostęp: 11.01.2019).

³¹ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000450/U/D20180450Lj.pdf> (dostęp: 11.01.2019).

nizowanie mityngów otwartych i zamkniętych wpisuje się w wolontariat. Szczególnie w przypadku organizowania regularnych mityngów dobrze jest zadbać o podpisanie umowy o przestrzeganie zapisów ustawy o wolontariacie i pożytku publicznym, w tym do podpisywania umów cywilno-prawnych z wolontariuszami³².

Mityngi zamknięte Al-Anon dla osadzonych oraz sponsorowanie

Organizowanie regularnych mityngów zamkniętych Al-Anon można rozważyć w ZK i AŚ dla kobiet. Kontakt z Al-Anon może być szczególnie wartościowy dla osadzonych z powodu popełnienia przestępstwa wobec swojego uzależnionego od alkoholu partnera^{1, 33}. Al-Anon przykładą również dużą wagę do zapobiegania ponownemu wchodzeniu swoich członków w związki miłosne z osobami uzależnionymi i skłonny do przemocy. Z badań nad osadzonymi kobietami wynika, że niestety mają one tendencję do wikłania się w relacje z mężczyznami z przeszłością kryminalną oraz uzależnionymi³⁴. Udział w mityngach Al-Anon może zatem być ważnym elementem przeciwdziałania angażowania się osadzonych kobiet w związki miłosne z przestępcami. Na podstawie badań nad uczestnikami ruchu Al-Anon w Stanach Zjednoczonych wiadomo, że zaangażowanie w ten ruch przynosi wymierne efekty po około sześciu miesiącach, przy regularnym uczęszczaniu na przynajmniej jeden mityng w tygodniu³⁵.

Oprócz regularnego uczęszczania na mityngi Al-Anon ważnym aspektem zdrowienia ze skutków współuzależnienia jest praca nad zdrowieniem w parze z innym uczestnikiem ruchu. Osoba o dłuższym okresie zdrowienia w Al-Anon oraz bardziej doświadczona w stosowaniu narzędzi Al-Anon pomaga nowicjuszowi we wspólnocie zrozumieć zasady

---

³² L. Kurek, *Resocjalizacja kobiet osadzonych za przestępstwa na tle przemocowym*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, z-2, t. XXXV, s. 131-147.

³³ R. Szczepanik, *Partnerki życiowe recydywistów i ich rola w powstrzymaniu aktywności przestępczej*, „Profilaktyka społeczna i Resocjalizacja” 2015, 26, s. 35-57.

³⁴ C. Timko C. i in., *Newcomers to Al-Anon Family Groups: Who stays and who drops out?* “Addictive Behaviour” 2014, 39(6), s. 1042-1049.

³⁵ *Praca grup Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodziny Al-Anon, Poznań 2008, s. 42.

obowiązujące w grupach rodzinnych. Osoba bardziej doświadczona nazywana jest sponsorem, a szukająca pomocy u sponsora podopieczną (sponsorowaną). Sponsorowanie nowicjuszom stanowi też sens 12 stopnia Al-Anon. Sponsor spotyka się z podopiecznym w regularnych odstępach czasu³⁶.

W trakcie rozmów w cztery oczy sponsor oraz podopieczny dzielą się swoimi problemami i doświadczeniami w radzeniu sobie z uzależnieniem od alkoholu bliskiej osoby. W Al-Anon sponsorzy zachęceni są do pracy z podopiecznymi w oparciu o literaturę Al-Anon. Nie ma jednak jednej ogólnie zaakceptowanej czy rekomendowanej formy sponsorowania. Ze względu na dużą swobodę w wyborze sposobu pracy z podopiecznym wspólnota Al-Anon organizuje liczne warsztaty na temat doświadczeń uczestników w sponsorowaniu. Dobrą praktyką jest to, aby sponsor miał własnego sponsora. W ten sposób, jeżeli zajdzie taka potrzeba, sponsor może omówić ze swoim własnym sponsorem problemy podopiecznego³⁷. Sponsorowanie w Al-Anon ma zatem elementy superwizji koleżeńskiej o charakterze samopomocowym. Niepisaną zasadą jest sponsorowanie osobie tej samej płci. Chodzi o to, aby uniknąć ewentualnych problemów wynikających z nawiązania relacji erotyczno-uczuciowych. Odstępstwem od zasady niesponsorowania osobie o tej samej płci jest sponsorowanie osobie o odmiennej orientacji seksualnej wobec sponsora. Ruch Al-Anon wypracował więc wewnętrzne mechanizmy mające na celu dbałość o jakość sponsorowania.

Zasady sponsorowania w Al-Anon są podobne do tych w AA. W polskim systemie więziennictwa wspólnota AA ma ugruntowaną pozycję cennego partnera SW w działaniach terapeutycznych i resocjalizacyjnych w stosunku do uzależnionych od alkoholu osadzonych. W naszym kraju sponsorowanie AA osadzonym budzi liczne kontrowersje i emocje⁹. Po części wynika to z samej natury spotkań. Trudno oczekiwać, aby możliwość rozmów ze sponsorem AA przysługiwała każdemu osadzonemu, który deklaruje taką chęć. Niemniej reguła 58 Mandeli²² mówi o prawie osadzonych do komunikowania się z rodziną i przyjaciółmi w regularnych odstępach czasu. Podobnie też Europejskie reguły więzienne²¹ numer 24.1 i 24.5 podkreślają prawo więźniów do komunikacji z rodzinami oraz innymi osobami, w tym z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Sponsoring w ramach AA oraz Al-Anon wpisuje się zatem

---

³⁶ *Wszystko o sponsorowaniu*, (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2010.

³⁷ E. Włodarczyk, *Odcienie i cienie wolontariatu*, „Kultura i Edukacja” 2011, nr 3, 82, s. 26-50.

w międzynarodowe zalecenia w pracy penitencjarnej z osadzonymi. Pod względem formalnym dla SW sponsor pełni rolę wolontariusza w systemie penitencjarnym. Może to być wolontariat krótkoterminowy lub też długoterminowy³⁸. Sponsorzy powinni być zatem zachęceni do podpisywania z ZK i AŚ umów o świadczeniu usług wolontariackich.

Mityngi otwarte Al-Anon dla osadzonych

Mityngi otwarte Al-Anon dla uzależnionych mężczyzn w ZK i AŚ mogą być organizowane co jakiś czas i przyjmować różną konwencję. Od typowego mityngu, w którym każdy może wypowiedzieć się, przez wypowiedzi ograniczone tylko do zaproszonych uczestniczek, aż po mityng typowo informacyjny. Adresatem mityngów otwartych Al-Anon dla osadzonych mężczyzn mogą być więźniowie odbywający kary: krótkoterminowe (do jednego roku), średnioterminowe (do 3 lat) oraz długoterminowe (powyżej 3 lat pozbawienia wolności). H. Machel ocenia, że ok. 55-60 procent osadzonych to osoby zdemoralizowane i groźne, ale zdolne do autokrytyki i skłonne do zmiany swojego postępowania¹. Mityngi otwarte Al-Anon dla tej grupy osadzonych mogą być szczególnie przydatne.

Celem mityngu otwartego Al-Anon w ZK i AŚ dla mężczyzn uzależnionych od alkoholu jest stworzenie osadzonym możliwości zapoznania się z doświadczeniem ofiar choroby alkoholowej oraz przestępstw przeciwko rodzinie. Można się spodziewać, że ekspozycja osadzonych na treści przedstawione przez ofiary może spowodować u osadzonych wzrost empatii wobec swoich rodzin, a tym samym pomóc wzbudzić wolę osadzonych w procesie kształtowania społecznie pożądanых postaw (art. 67 § 1 kkw)³⁹. Niemniej potrzebne są badania naukowe, aby sprawdzić, czy i w jakim ewentualnie stopniu udział osadzonych w mityngach otwartych Al-Anon przekłada się na rzeczywistą zmianę postaw oraz na gotowość do podjęcia zadośćuczynienia swoim ofiarom.

Kolejnym celem mityngu otwartego Al-Anon jest umożliwienie osadzonym przejawiającym cechy syndromu dda uświadomienia sobie potrzeby terapii. Udział osadzonych w mityngach otwartych Al-Anon

---

³⁸ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970900557/U/D19970557Lj.pdf> (dostęp: 11.01.2019).

³⁹ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 27-28.

może także pomóc przeciwdziałać negatywnym skutkom podkultury więziennej w postaci deprecjacji roli kobiety w połączeniu z przesadnym przechwalaniem się na temat znaczenia osadzonego w życiu swoich najbliższych¹. Mityngi otwarte Al-Anon z osadzonymi mogą zatem kształtować u więźniów bardziej realistyczne wyobrażenia osadzonych na temat zasad prawidłowego pożycia małżeńskiego.

Zorganizowanie mityngów otwartych Al-Anon dla uzależnionych od alkoholu osadzonych mężczyzn może również przyczynić się do zwiększonego udziału ich partnerek życiowych w ruchu Al-Anon. Może się bowiem tak zdarzyć, że uczestnik mityngu Al-Anon zachęci swoją partnerkę do udziału w tym ruchu samopomocowym. Potrzebne są jednak pogłębione analizy badawcze, czy i ewentualnie w jakim stopniu udział osadzonych w mityngach Al-Anon przekłada się następnie na zwiększone uczestnictwo partnerek osób osadzonych w ruchu Al-Anon.

Dostęp do materiałów informacyjnych Al-Anon

Zdrowienie ze skutków uzależnienia od alkoholu kogoś bliskiego w Al-Anon to nie tylko mityngi, sponsorowanie oraz program 12 stopni. Wspólnota dysponuje również własną literaturą związaną ze zdrowieniem (tabela 2). Książki oraz materiały informacyjne publikowane są z pominięciem imion i nazwisk autorów. Wynika to z anonimowości członków Al-Anon oraz przekonania wspólnoty o konieczności prezentowania zbiorowego doświadczenia w zdrowieniu ze skutków uzależnienia od alkoholu w swoich rodzinach, a nie poglądów indywidualnych osób. Dostępna na świecie literatura Al-Anon musi uzyskać wcześniej aprobatę Konferencji Służby Światowej Grup Rodzinnych Al-Anon⁴⁰. W Polsce za zgodność tłumaczeń z przesłaniem Al-Anon odpowiada Stowarzyszenie Grup Rodzinnych Al-Anon w Polsce z siedzibą w Poznaniu, ale to wciąż Konferencja wydaje opinię na temat zgodności tłumaczeń z przesłaniem Al-Anon. Pozytywny wpływ literatury, haseł oraz zaleceń Al-Anon na poprawę kondycji psychicznej uczestników tego ruchu jest przykładem wykorzystania elementów biblioterapii oraz elementów terapii behawioralno-poznawczej przez niespecjalistów. Dostęp do literatury publikowanej przez wspólnoty samopomocowe,

---

⁴⁰ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 12.

w tym przez AA i Al-Anon, wpisuje się zarówno w Europejskie reguły więzienne (reguła 24.10 oraz 28.5)²¹ oraz regułę Mandeli²², oznaczoną numerem 64. Wszystkie wspomniane tutaj międzynarodowe zalecenia odnoszą się do praw osadzonych do dostępu do książek, gazet i czasopism.

Tabela 3. Lista tytułów książek i broszur informacyjnych aprobowanych przez Konferencję Służby Światowej Grup Rodzinnych Al-Anon, przetłumaczone na język polski

1.	<i>Dwanaście Stopni i Dwanaście Tradycji dla Al-Anon</i> , (wyd. IV), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2009.
2.	<i>Dzień po dniu w Al-Anon</i> , (wyd. VII), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2010.
3.	<i>Odwaga do zmian. Dzień po dniu w Al-Anon II</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2015.
4.	<i>Koncepcje – największy sekret Al-Anon?</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2009.
5.	<i>Od przetrwania do zdrowienia. Dorastanie w domu z problemem alkoholowym</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2014.
6.	<i>Problemy w małżeństwie z alkoholikiem</i> , (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2007.
7.	<i>Wskazówki do pracy nad sobą według Stopnia IV Al-Anon (wydanie rozszerzone)</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2017.
8.	<i>Wskazówki do pracy nad sobą. Rachunek sumienia wg czwartego stopnia Al-Anon</i> , (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2007.
9.	<i>Dwanaście Stopni i Dwanaście Tradycji dla Alateen</i> , (wyd. II poprawione), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2014.
10.	<i>Alateen – dzień po dniu</i> , (wyd. II poprawione), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2012.
11.	<i>Alateen nadzieja dla dzieci alkoholików</i> , (wyd. III poprawione), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2012.
12.	<i>Co to znaczy „pijany” mamusiu?</i> , Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2006.
13.	<i>Czwarty stopień Alateen</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2013.
14.	<i>Niezapomniana przygoda. Przewodnik do sponsorowania Alateen</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 1997
15.	<i>Praca Grup Al-Anon i Alateen</i> . (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008.

16.	<i>Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen</i> , (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008.
17.	<i>Do rodziców alkoholika</i> , (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2015.

Źródło: <http://al-anon.org.pl/literatura> (dostęp: 11.01.2019).

Oprócz literatury Al-Anon wspólnota ma również do zaoferowania filmy pokazujące przesłanie ruchu. Tytuły filmów brzmią: „Historia Louisa”, „Al-Anon mówi o sobie”, „Alateen opowiada jak to jest”, „Kroczyć drogą nadziei” oraz „Louis W. i pionierzy”. Wymienione filmy zostały zatwierdzone przez Konferencję Służby Światowej⁴¹.

Ograniczenia we współpracy z Al-Anon

Nawiązując współpracę z Al-Anon trzeba pamiętać o kilku ograniczeniach we współpracy z tą wspólnotą samopomocową. Z badań ankietowych przeprowadzonych przez wspólnotę wśród członków wynika, że Al-Anon w Polsce starzeje się i tworzony jest głównie przez kobiety⁴². W 2014 r. najliczniej reprezentowaną grupą wiekową były osoby powyżej 55 roku życia²⁸. W polskim Al-Anon, podobnie jak w amerykańskim, kobiety stanowiły najliczniejszą grupę^{29, 35}. Najczęściej deklarowanym powodem uczestniczenia w mityngach Al-Anon było uzależnienie od alkoholu męża, a nie pozostałych członków rodziny^{29, 43}. W Polsce wśród osadzonych przeważają mężczyźni (96%), a kobiet jest zdecydowanie mniej (4%)⁴⁴. Takie proporcje społeczne ograniczają zakres współpracy SW z Al-Anon. Trudno oczekiwać, aby dwie lub trzy kobiety z Al-Anon, często bardzo skrzywdzone przez mężczyzn, mogły prowadzić regularne mityngi zamknięte z osadzonymi mężczyznami.

W warunkach izolacji penitencjarnej dochodzi do deprywacji seksualnej osadzonych. Kolejnym przeciwwskazaniem do nadmiernego ułatwiania

⁴¹ http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/58a6e912758b8informatore_3_10.pdf (dostęp: 11.01.2019).

⁴² R.G. Rychtarik, NB. McGillicuddy, *Coping skills training and 12-Step Facilitation for Women whose partner has alcoholism: effects on depression, the partner's drinking, and partner physical violence*, "Journal of Consulting and Clinical Psychology" 2005, 73(2), s. 249-261.

⁴³ Stan na 31.03.2018 r., <https://www.sw.gov.pl/assets/23/21/62/68656a0077eadeafd0ccbe5b97e127714f469819.pdf> (dostęp: 11.01.2019).

⁴⁴ R. Szczepanik, *Partnerki życiowe recydywistów i ich rola w powstrzymaniu aktywności przestępczej*, „Profilaktyka społeczna i Resocjalizacja” 2015, 26, s. 35-57.

osadzonym kontaktu z kobietami z Al-Anon jest fakt, że osadzeni mężczyźni chętnie deklarują skruchę i chęć zaprzestania z przestępczymi działaniami⁴⁵. Więźniowie przejawiają również zainteresowanie nawiązaniem relacji z kobietami, które dają więźniom gwarancję zerwania z dotychczasowym życiem⁴⁵. Już na wstępie traktują swoje potencjalne partnerki instrumentalnie i egoistycznie. Kobiety współzależnione i te z cechami syndromu dda łatwo wchodzą w role ratowniczek dla zagubionych życiowo mężczyzn⁵. Dodatkowymi czynnikami ryzyka nawiązania raniącej kobiety relacji z osadzonym są: a) specyficzna klarowność sytuacji (kobieta ma świadomość przestępczej przeszłości mężczyzny, wzmacniając w partnerach poczucie bliskości); b) dla niektórych kobiet związek z osadzonym może być atrakcyjny ze względu na subiektywne przekonanie kobiety co do jej zdolności do wywołania u kryminalisty przemiany i przekonania go do zwierzenia się; c) szczerłość osadzonego (kobieta zaczyna wierzyć bezkrytycznie osadzonemu, że swoją miłością i poświęceniem zdołała przekonać więźnia do porzucenia kryminalnego stylu życia)⁴⁵. Kontakty osadzonych z uczestniczkami ruchu Al-Anon obarczone są zatem dodatkowym ryzykiem dla kobiet. Można je ograniczyć poprzez roztropne nawiązywanie współpracy z Al-Anon.

Na przykład Al-Anon sugeruje nagrywanie zapisu dźwiękowego mityngów i odtwarzanie ich w celu dotarcia do osób zainteresowanych. Jednocześnie wspólnota Al-Anon nie rekomenduje nagrywania materiałów filmowych, ponieważ może to łamać zasadę anonimowości⁴⁶. Dostępne są również materiały filmowe na temat Al-Anon⁴⁷. W celu dotarcia do osadzonych z informacją na temat Al-Anon można odtwarzać w ZK i AŚ przez radiowęzeł nagrania zapisu dźwiękowego z mityngu otwartego Al-Anon oraz organizować projekcje filmów. Odtwarzanie zapisów dźwiękowych mityngów Al-Anon oraz prezentacje filmów są bezpieczne dla członków wspólnoty, jak i dla osadzonych.

Kolejnym bardzo ważnym obszarem współpracy pomiędzy SW, AA i Al-Anon może być umieszczanie materiałów informacyjnych (plakaty, ulotki informacyjne) na temat grup samopomocowych w pomieszczeniach przeznaczonych do widzeń z osadzonymi. Al-Anon zachęca do wykorzystywania opracowanych przez

---

⁴⁵ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 14.

⁴⁶ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008, s. 12.

⁴⁷ *Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen*, s. 40, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008.

tę wspólnotę plakatów do informowania społeczeństwa o istnieniu grup rodzinnych w danym mieście lub miejscowości. W ten sposób można informować otoczenie społeczne więźniów o możliwości zdrowienia z uzależnienia w AA i współuzależnienia w AI-Anon.

Materiały informacyjne o AI-Anon i AA wraz z literaturą aprobowaną przez ruchy samopomocowe powinny być również dostępne w bibliotekach ZK i AŚ⁹. O zakup lub nieodpłatne przekazanie książek i materiałów drukowanych można zwrócić się bezpośrednio do AA i AI-Anon. Mityngi zamknięte AI-Anon można inicjować w ZK i AŚ dla kobiet. Łączone mityngi AI-Anon z osadzonymi i członkami ich rodzin stanowią nikłe zagrożenie dla przedstawicielek wspólnoty AI-Anon.

Podsumowanie

Nadużywanie środków psychoaktywnych zaburza funkcjonowanie całej rodziny. Utrudnia też proces readaptacji społecznej osadzonych. Dlatego warto podejmować działania mające na celu zdrowienie całej rodziny, a nie tylko samej osoby uzależnionej. Współpraca SW z AI-Anon może pomóc w realizacji działań mających na celu przeciwdziałanie skutkom uzależnienia wśród osadzonych i członków ich rodzin. Zacieśnienie współpracy nie pociąga za sobą też znacznych nakładów finansowych.

Bibliografia

Stępnia P., *Resocjalizacja (nie)urojona. O zawłaszczaniu przestrzeni penitencjarnej*, Difin SA, Warszawa 2017.

Źródła internetowe:

Barczykowska A., *Sytuacja życiowa rodzin osób pozbawionych wolności*, https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/12578/1/Barczykowska_Agnieszka_Sytuacja_zyciowa_rodzin_osob_pozbawionych_wolnosci.pdf

Kałdon B., Wybrane aspekty funkcjonowania dorosłych dzieci alkoholików w życiu społecznym, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-92dd615e-3e5b-47b5-b2ee-02ca3f1bbb4f>,

Kołodziej Ł., *Wybrane aspekty funkcjonowania wspólnoty Anonimowych Alkoholików, przydatne w oddziaływaniach resocjalizacyjnych w zakładach karnych i aresztach śledczych*, <https://sw.gov.pl/assets/56/00/96/e12dc54d3225eaaa469322a4496d5a-468dae725.pdf>

Kurek L., *Resocjalizacja kobiet osadzonych za przestępstwa na tle przemocowym*, <https://journals.umcs.pl/lrp/article/viewFile/3977/3651>

Machel H., *Rodzina skazanego jako współczynnik resocjalizacji penitencjarnej readaptacji i reintegracji społecznej*, [http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Resocjalizacja_Polska_\(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation\)/Resocjalizacja_Polska_\(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation\)-r2014-t7/Resocjalizacja_Polska_\(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation\)-r2014-t7-s45-57/Resocjalizacja_Polska_\(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation\)-r2014-t7-s45-57.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Resocjalizacja_Polska_(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation)/Resocjalizacja_Polska_(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation)-r2014-t7/Resocjalizacja_Polska_(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation)-r2014-t7-s45-57/Resocjalizacja_Polska_(Polish_Journal_of_Social_Rehabilitation)-r2014-t7-s45-57.pdf)

Rychtarik R.G., McGillicuddy N.B., *Coping skills training and 12-Step Facilitation for Women whose partner has alcoholism: effects on depression, the partner's drinking, and partner physical violence*, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4652652/pdf/nihms729412.pdf>

Szczepanik R., *Partnerki życiowe recydywistów i ich rola w powstrzymaniu aktywności przestępczej*, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-1e57c427-e1a3-4f54-9187-f83ad8c0a48c>

Szczepanik R., Miszewski K., *Wpływ długoterminowego uwięzienia na rodziny więźniów – stan wiedzy i zaniedbane kierunki badań*, <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-5b9fdc44-34bd-4e6a-948e-7f7f001825d2>

Timko C. i in., *Newcomers to Al-Anon Family Groups: Who stays and who drops out?* <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4120873/>

Włodarczyk E., *Odcienie i cienie wolontariatu*, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/12543/1/E.%20Włodarczyk%2C%20Odcienie%20i%20cienie%20wolontariatu%2C%20Kultura%20i%20Edukacja.indd.pdf>

Włodarczyk E., *Osoby uzależnione od alkoholu w polskim systemie (?) Wsparcia społecznego*, https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/15632/1/Wlodarczyk%20E_Osoby%20uzalezniene%20od%20alkoholu%20w%20polskim%20systemie%20wsparcia%20spolecznego.pdf

Zajęcka B., *Terapia osób uzależnionych od alkoholu w jednostkach penitencjarnych*, <http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/2780/125.pdf>

Załużka M., Kossowska-Lubowicka A., *Współuzależnienie i zespół stresu pourazowego w rodzinie alkoholowej*, [http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Studia_nad_Rodzina/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_\(24_25\)/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_\(24_25\)-s311-322/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_\(24_25\)-s311-322.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Studia_nad_Rodzina/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_(24_25)/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_(24_25)-s311-322/Studia_nad_Rodzina-r2009-t13-n1_2_(24_25)-s311-322.pdf)
http://al-anon.org.pl/kategoria-produktu/al-anon-dodosle-dzici/_http://www.dda.org.pl/ <http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/informator-nr-4-15-2016.pdf>
<https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Dorobek%20mi%C4%99%C5%BAni%C3%B3w.pdf> <http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/nowa-al-anon.pdf-z-deklaracja.pdf> http://al-anon.org.pl/wp-content/uploads/2018/01/58a6e912758b8informator_3_10.pdf
<http://al-anon.org.pl/literatura>

Międzynarodowe zalecenia w pracy penitencjarnej:

Europejskie reguły więzienne, <http://www.bip.sw.gov.pl/SiteCollectionDocuments/CZSW/prawaczl/document.pdf> *Reguły Mandeli*, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Reguly_Mandeli.pdf

Akty prawne:

Ustawa kodeks karny wykonawczy: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970900557/U/D19970557Lj.pdf>

Ustawa o wolontariacie i pożytku publicznym: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000450/U/D20180450Lj.pdf>

Literatura aprobowana przez Konferencję Ogólną Służb Światowych AA:

Anonimowi Alkoholicy, Fundacja Biuro Służby Krajowej Anonimowych Alkoholików w Polsce, Warszawa 2000.

Doktor Bob i dobrzy weterani, Fundacja Biuro Służby Krajowej Anonimowych Alkoholików w Polsce, Warszawa 2015.

Literatura aprobowana przez Konferencję Służby Światowej Grup Rodzinnych Al-Anon:

Cel i wskazówki, (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2007.

Dorośle Dzieci Alkoholików, (wyd. II), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2013.

Dwanaście stopni, dwanaście kroków dla Al-Anon, Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, wydanie IV, Poznań 2009.

Praca Grup Al-Anon i Alateen, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008.

Przegląd kierunków działania Al-Anon i Alateen, (wyd. III), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2008.

Wszystko o sponsorowaniu, (wyd. I), Stowarzyszenie Służb Grup Rodzinnych Al-Anon, Poznań 2010.